

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิงในชุมชนเมือง

สุวรรณี จรุงจิตราธิ* วัฒนาธิ ยัมมวรรณ* จตุพร วิจิตสรระน้อย**

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงสำรวจภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิงอายุ 15 ปี ขึ้นไป โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มชั้นภูมิหลายขั้นตอนในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถามซึ่งผ่านการทดสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติโคสแควร์และความเสี่ยงสัมพัทธ์ ผลการศึกษาพบว่า จำนวนผู้หญิงที่สูบบุหรี่ เคยสูบบุหรี่ และไม่เคยสูบบุหรี่ มีร้อยละ 27.8 และ 65 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.6 มีอายุระหว่าง 19-24 ปี อายุเริ่มสูบบุหรี่ต่ำสุด คือ 11 ปี เริ่มสูบบุหรี่เพราะอยากลองสูบบุหรี่วันละ 6-10 มวน สูบมานาน 5-10 ปี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิง พบว่าการมีเพื่อนสนิทและสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่มีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่สูงถึง 15 เท่า และ 3.5 เท่า

ตามลำดับ การเห็นโฆษณาและส่งเสริมการขายของบริษัทบุหรี่มีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ 3 เท่า การมีทัศนคติเชิงบวกต่อการสูบบุหรี่มีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่สูงถึง 26 เท่า นอกจากนี้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัวต่ำมีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ 5 เท่า สิ่งที่น่าสนใจคือ ความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการสูบบุหรี่ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้หญิงที่สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ ผลการศึกษานี้เรียกร้องให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการบังคับใช้กฎหมายในด้านโฆษณาและส่งเสริมการขาย ควรหมั่นตรวจตราเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดกฎหมายควบคุมยาสูบโดยเฉพาะเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี อย่างเคร่งครัด อีกทั้งสถาบันการศึกษาและครอบครัวต้องช่วยพัฒนาทักษะชีวิตให้ห่างไกลจากการสูบบุหรี่

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล พฤติกรรมการสูบบุหรี่ ผู้หญิง ชุมชนเมือง

* คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล

** คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

บทนำ

ปัจจุบันมีผู้สูบบุหรี่ทั่วโลกประมาณ 11,000 ล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรที่มีอายุ ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ปีละ 5 ล้านคน ถ้าแบบแผนการสูบบุหรี่ของประชากรโลก ยังคงดำเนินไปเช่นในปัจจุบัน คาดว่า อีกประมาณ 20-30 ปีข้างหน้า สัดส่วนผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ จะเพิ่มเป็นปีละ 10 ล้านคน หรือ 1 ใน 6 จะเสียชีวิตจากการสูบบุหรี่โดยร้อยละ 70 ของผู้เสียชีวิต เหล่านี้อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา¹ ข้อมูลจากการสำรวจสถานการณ์และแนวโน้มการบริโภคยาสูบของ ประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป ปีพ.ศ. 2534-2550 พบว่าในช่วง 18 ปีที่ผ่านมา จำนวนผู้สูบบุหรี่ ในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังจะ เห็นได้จากจำนวนผู้สูบบุหรี่ลดลงตามลำดับ จากปี พ.ศ. 2534 ที่มีผู้สูบบุหรี่ 12.26 ล้านคนเป็น 10.91 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2552 และผู้สูบบุหรี่เป็นประจำลดลง จาก 11.67 ล้านคน เป็น 9.55 ล้านคน แม้ว่าปริมาณ การสูบบุหรี่โดยรวมของคนไทยส่วนใหญ่จะลดลงจาก วันละ 12 มวน ในปี พ.ศ. 2534 เป็น 10 มวน ในปี พ.ศ. 2552 แต่เมื่อดูปริมาณการสูบบุหรี่ในกลุ่มผู้หญิง และเยาวชนกลับสวนทางกัน การสำรวจสถานการณ์ การบริโภคยาสูบของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2534-2550 พบว่าผู้หญิงสูบบุหรี่เพิ่มจากประมาณวันละ 7 มวน เป็น 8 มวน และอายุที่เริ่มสูบก็น้อยลงจาก 22 ปี เป็น 20 ปี ขณะที่ผู้ชายยังคงเริ่มสูบบุหรี่ที่อายุ 18 ปี เช่นเดิม² นอกจากนี้ยังพบข้อมูลจากการสำรวจของ สำนักงานสถิติแห่งชาติระหว่างปี พ.ศ. 2547-2549 พบว่า อัตราการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นอายุ 15-18 ปี และ 19-24 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในเพศหญิง ซึ่งอัตราการสูบบุหรี่ของผู้หญิงอายุ 15-24 ปีเพิ่มขึ้น อย่างเห็นได้ชัด³ จากการสำรวจสถานการณ์และ แนวโน้มการบริโภคยาสูบของประชากรไทยอายุ 15 ปี

ขึ้นไป ปี พ.ศ. 2534-2552 พบว่า ข้อมูลอัตราการ บริโภคยาสูบของผู้หญิงยังคงค่อนข้างมีการเปลี่ยนแปลง ขึ้นลงตลอดเวลา^{4,5} ถึงแม้ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบ จะมีกฎหมายควบคุมการบริโภคยาสูบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่มุ่งเป้าหมายในกลุ่มนักสูบหน้าใหม่ อาทิ การห้ามขายบุหรี่ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี การห้ามโฆษณาบุหรี่ในสื่อทุกชนิด การห้ามโฆษณาบุหรี่ ณ จุดขาย และการห้ามสูบบุหรี่ในสถานที่สาธารณะ ต่างๆ เป็นต้น หากแต่อัตราการสูบบุหรี่ของผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงอายุ 15-24 ปี กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการสูบบุหรี่ของผู้หญิงอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานที่มีความสำคัญในการวางแผน และเฝ้าระวังพฤติกรรม รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดนโยบายและมาตรการการควบคุมการบริโภค ยาสูบของผู้หญิงต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิง อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่อาศัยในชุมชนเมือง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิงอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่อาศัย ในชุมชนเมือง

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบตัดขวาง (Cross-sectional Survey Research) เพื่อศึกษา พฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของผู้หญิง อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในเขตชุมชนเมือง กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2555-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้หญิงที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในเขตพระโขนง และเขตดินแดง กรุงเทพมหานครและอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม การกำหนดขนาดตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามโครงการสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของผู้หญิงไทย กรณีศึกษาผู้หญิงที่สูบบุหรี่อายุ 15-30 ปี จำนวน 1,080 คน⁶ คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane T. ในปี ค.ศ. 1967⁷ การเลือกตัวอย่างได้ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มชั้นภูมิหลายชั้น (Stratified Multi-stage Cluster Sampling) การเลือกตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เลือกตัวอย่างจากฐานข้อมูลด้านประชากรในแต่ละเขตการปกครอง ดำเนินการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกสุ่มเลือกเขตหรืออำเภอตัวอย่างโดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) สำหรับขั้นตอนที่สองสุ่มเลือกชุมชนจากเขตหรืออำเภอที่เลือกเป็นตัวอย่าง 3 เขตหรืออำเภอ โดยแต่ละชุมชนที่เป็นตัวอย่างจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น กำหนดตัวอย่างในเขตกรุงเทพและปริมณฑล จำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามหลักของการสำรวจการสูบบุหรี่ของผู้หญิงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และแบบสอบถามของกฤตนิ นพศัพท์และคณะ⁸ ซึ่งได้มีการเพิ่มเติมคำถามให้เหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้ แบบสอบถามผ่านการทดสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามตามการเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปเก็บข้อมูล โดยครอบคลุมทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ **ปัจจัยนำ** (ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ ความเชื่อเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ และความรู้เกี่ยวกับบุหรี่) **ปัจจัยเอื้อ** (รายได้ การได้มาของบุหรี่ แหล่งที่ซื้อบุหรี่และสถานที่ที่สูบบุหรี่) และ**ปัจจัยเสริม** (การมีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ การมีเพื่อนสูบบุหรี่ การต่อต้านการสูบบุหรี่จากอาจารย์และครอบครัว รวมทั้งกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา และกฎหมาย) **ตัวแปรตาม** ได้แก่ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิงที่อาศัยในเขตชุมชนเมือง กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน จำนวนข้อคำถาม 52 ข้อ คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมและบริบทของการสูบบุหรี่ จำนวน 13 ข้อ ได้แก่ อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ จำนวนบุหรี่ที่สูบในช่วง 1 สัปดาห์ ระยะเวลาที่สูบบุหรี่ตั้งแต่เริ่มสูบจนถึงปัจจุบัน เหตุผลที่สูบบุหรี่ การสูบบุหรี่กับเพื่อน การสูบบุหรี่กับพ่อแม่ การได้มาของบุหรี่ที่สูบ สถานที่ที่สูบบุหรี่ และความยากง่ายในการหาบุหรี่มาสูบ เป็นต้น

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติและความเชื่อต่อการสูบบุหรี่ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ จำนวน 17 ข้อ ได้แก่ การสูบบุหรี่ทำให้ดึงดูดใจจากบุคคลรอบข้าง การสูบบุหรี่เป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัย การสูบบุหรี่ช่วยในการควบคุมน้ำหนัก และการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เป็นต้น

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสูบบุหรี่และอันตรายจากการสูบบุหรี่ จำนวน 16 ข้อ ได้แก่ การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อตัวท่าน การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อบุคคลรอบข้าง และบุหรี่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคต่าง ๆ เป็นต้น รูปแบบ

คำถามเป็นแบบ Rating Scale (เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย) ข้อคำถามในส่วนที่ 3 และ 4 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามของกฤตสิน พงศ์พิศและคณะ¹⁸ มาปรับใช้ให้ข้อคำถามให้เหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวมีค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) เฉลี่ยของข้อคำถามในแบบสอบถามเท่ากับ 0.768

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย เริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลภายหลังจากได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยมหิดล (MU-IRB 2011/130.1710) ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2555 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 ในเขตพระโขนง และเขตดินแดง กรุงเทพมหานครและอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยที่กลุ่มตัวอย่างไม่ต้องใส่ชื่อและนามสกุลจริง แต่จะใช้รหัสแทนแบบสอบถามของแต่ละคน แบบสอบถามที่ตอบเสร็จเรียบร้อยแล้วจะถูกเก็บไว้อย่างมิดชิดในซองกระดาษ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในลักษณะภาพรวมมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างอนุญาตและลงนามในแบบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยแล้วจึงทำการเก็บข้อมูล ในขณะที่ทำแบบสอบถามจะมีเพียงผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยที่ผ่านการซักซ้อมให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแบบสอบถามไปในทิศทางเดียวกันเท่านั้น การศึกษาครั้งนี้ทำการคัดกลุ่มตัวอย่างที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การรับรู้และความเข้าใจออกจากการศึกษา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างจำเป็นต้องมีความเข้าใจคำถามในแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาเพื่อบรรยายลักษณะพื้นฐานและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบของ จำนวน ร้อยละ หาค่าความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Chi-square Test และสถิติเชิงอนุมาน Odds Ratio (OR) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

ผลการวิจัย

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน มีผู้หญิงที่สูบบุหรี่ร้อยละ 27 เคยสูบบุหรี่ร้อยละ 8 ไม่เคยสูบบุหรี่เลยร้อยละ 65 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 19-24 ปี กำลังศึกษาอยู่เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 46.5 ส่วนใหญ่ร้อยละ 40.8 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท สถานภาพโสดร้อยละ 66.0

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้หญิงที่สูบบุหรี่ปัจจุบันมีลักษณะทั่วไป ดังนี้ ผู้หญิงที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.6 มีอายุระหว่าง 19-24 ปี รองลงมาคือ 25-40 ปี และ 41-59 ปี ร้อยละ 30.5 และ 16.7 ตามลำดับ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 41.7 รองลงมาคือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือวิชาชีพชั้นสูง และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 20.4 และ 18.5 ตามลำดับ เป็นนักเรียน/นักศึกษา และพนักงานบริษัท ร้อยละ 43.5 และ 24.1 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.3 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท สถานภาพโสด ร้อยละ 66.0 สมรสร้อยละ 23.1 และหย่า/แยกกันอยู่ ร้อยละ 10.2 ดังตารางที่ 1

ในกลุ่มตัวอย่างผู้หญิงที่ไม่สูบบุหรี่มีลักษณะทั่วไป ดังนี้ ผู้หญิงที่ไม่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่ร้อยละ 39.2 มีอายุระหว่าง 19-24 ปี รองลงมาคือ 25-40 ปี และ 41-59 ปี ร้อยละ 24.6 และ 18.8 ตามลำดับ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าร้อยละ 52.7 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 18.5

และ 17.3 ตามลำดับ เป็นนักเรียน/นักศึกษา และ ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 50.0 และ 10.8 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ร้อยละ 43.1 มีรายได้ต่อเดือน อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท รองลงมาคือมีรายได้ ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 20.0 สถานภาพโสดร้อยละ 63.8 สมรสร้อยละ 25.8 และ หย่า/แยกกันอยู่ร้อยละ 6.9 ดังตารางที่ 1

Table 1 Prevalence of Overall Samples.

	Total (n = 400)	Current smokers (n = 108)	Former smokers (n = 32)	Never smokers (n = 260)
Age (years)				
15-18	34 (8.5)	6 (5.6)	3 (9.4)	25 (9.6)
19-24	165 (41.3)	46 (42.6)	17 (53.1)	102 (39.2)
25-40	105 (26.3)	33 (30.5)	8 (25.0)	64 (24.6)
41-59	69 (17.3)	18 (16.7)	2 (6.3)	49 (18.8)
≥ 60	27 (6.7)	5 (4.6)	2 (6.3)	20 (7.7)
Education				
No qualifications	13 (3.3)	5 (4.6)	1 (3.1)	7 (2.7)
Primary school	42 (10.5)	16 (14.8)	3 (9.4)	23 (8.8)
Secondary school	69 (17.3)	20 (18.5)	1 (3.1)	48 (18.5)
College/Professional diploma	69 (17.3)	22 (20.4)	2 (6.3)	45 (17.3)
Degree or higher	207 (51.8)	45 (41.7)	25 (78.1)	137 (52.7)
Occupation				
Government Officer	29 (7.3)	6 (5.6)	3 (9.4)	20 (7.7)
Company officer	67 (16.8)	26 (24.1)	14 (43.8)	27 (10.4)
Private officer	37 (9.3)	8 (7.4)	1 (3.1)	28 (10.8)
Student	186 (46.5)	47 (43.5)	9 (28.1)	130 (50.0)
Labor	21 (5.3)	7 (6.5)	3 (9.4)	11 (4.2)
Other	24 (6.0)	6 (5.6)	0 (0.0)	18 (6.9)
Never in labor force	36 (9.0)	8 (7.4)	2 (6.3)	26 (10.0)

Table 1 Prevalence of Overall Samples (cont.).

	Total (n = 400)	Current smokers (n = 108)	Former smokers (n = 32)	Never smokers (n = 260)
Income (baht)				
≤ 5,000	83 (20.8)	17 (15.7)	24 (75.0)	42 (16.2)
5,001-10,000	163 (40.8)	50 (46.3)	1 (3.1)	112 (43.1)
10,001-15,000	70 (17.5)	18 (16.7)	0 (0.0)	52 (20.0)
15,001-20,000	57 (14.3)	16 (14.8)	3 (9.4)	38 (14.6)
> 20,000	27 (6.8)	7 (6.5)	4 (12.5)	16 (6.2)
Status				
Single	264 (66.0)	71 (65.7)	27 (84.4)	166 (63.8)
Married	96 (24.0)	25 (23.1)	4 (12.5)	67 (25.8)
Divorced/separated	30 (7.5)	11 (10.2)	1 (3.1)	18 (6.9)
Widowed	10 (2.5)	1 (0.9)	0 (0.0)	9 (3.5)

พฤติกรรมและบริบทของการสูบบุหรี่ของผู้หญิง

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างมีผู้หญิงที่สูบบุหรี่ทั้งหมด 108 คน พบว่า ส่วนใหญ่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกในช่วงอายุ 15-18 ปี ร้อยละ 55.1 อายุเริ่มสูบต่ำสุดคือ 11 ปี เหตุผลที่ทำให้เริ่มสูบบุหรี่คือ ความอยากลอง ร้อยละ 38.9 รองลงมาคือ ความเครียด ร้อยละ 23.1 และค่านิยมของกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 15.7 การสูบบุหรี่ในรอบ 7 วันที่ผ่านมา พบว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่ร้อยละ 54.6 มีอัตราการสูบบุหรี่ 6-10 มวนต่อวัน รองลงมาคือร้อยละ 32.4 มีอัตราการสูบบุหรี่ไม่เกิน 5 มวนต่อวัน และมีผู้หญิงร้อยละ 3.8 มีอัตราการสูบบุหรี่มากกว่า 20 มวนต่อวัน ผู้หญิงส่วนใหญ่ร้อยละ 48.9 สูบบุหรี่มานาน 6-10 ปี ส่วนใหญ่มักสูบบุหรี่ในสถานบันเทิงและที่บ้าน ร้อยละ 27.8 และ 26.9 ตามลำดับ สำหรับความยากง่ายในการหาบุหรี่มาสูบ พบว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่ร้อยละ 55.1 สามารถหาบุหรี่มาสูบได้ง่ายมาก โดยร้อยละ 81.2 หาซื้อบุหรี่ได้ที่ร้านสะดวกซื้อ

ในกลุ่มตัวอย่างมีผู้หญิงที่สูบบุหรี่เป็นประจำจำนวน 74 คน พบว่า ส่วนใหญ่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกในช่วงอายุ 15-18 ปี ร้อยละ 45.7 รองลงมา คือ ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 21.1 เหตุผลที่ทำให้เริ่มสูบบุหรี่คือ ความเครียด ร้อยละ 33.8 รองลงมาคือ ความอยากลอง ร้อยละ 21.6 ค่านิยมของกลุ่มเพื่อนและทำตามเพื่อน ร้อยละ 16.2 การสูบบุหรี่ในรอบ 7 วันที่ผ่านมา พบว่าผู้หญิงที่สูบบุหรี่เป็นประจำส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.0 มีอัตราการสูบบุหรี่ 6-10 มวนต่อวัน รองลงมาคือร้อยละ 13.5 มีอัตราการสูบบุหรี่ 11-20 มวนต่อวัน และร้อยละ 4.1 ที่มีอัตราการสูบบุหรี่มากกว่า 20 มวนต่อวัน ผู้หญิงที่สูบบุหรี่เป็นประจำส่วนใหญ่ร้อยละ 42.6 สูบบุหรี่มานาน 6-10 ปี ส่วนใหญ่มักสูบบุหรี่ในสถานบันเทิงและที่บ้าน ร้อยละ 29.7 และ 23.0 ตามลำดับบุหรี่ยี่ห้อที่นำมาสูบส่วนใหญ่จะหาซื้อได้ด้วยตัวเองร้อยละ 81.1 โดยหาซื้อบุหรี่ได้ที่ร้านสะดวกซื้อเป็นส่วนใหญ่ และพบว่า ร้อยละ 63.5 มักจะสูบบุหรี่กับกลุ่มเพื่อนที่สูบบุหรี่เหมือนกัน

ในกลุ่มตัวอย่างมีผู้หญิงที่สูบบุหรี่เป็นครั้งคราวจำนวน 34 คน พบว่า ส่วนใหญ่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกในช่วงอายุ 15-18 ปี ร้อยละ 48.6 รองลงมา คือต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 22.0 เหตุผลที่ทำให้เริ่มสูบบุหรี่คือ ความอยากรลอง ร้อยละ 76.5 รองลงมาคือค่านิยมของกลุ่มเพื่อนและการยอมรับจากกลุ่ม ร้อยละ 14.7 และ 5.9 ตามลำดับ การสูบบุหรี่ในรอบ 7 วันที่ผ่านมา พบว่า ผู้หญิงที่สูบบุหรี่เป็นครั้งคราวส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.4 มีอัตราการสูบบุหรี่ไม่เกิน 5 มวนต่อวัน รองลงมาคือร้อยละ 14.6 มีอัตราการสูบบุหรี่ 6-10

มวนต่อวัน ผู้หญิงที่สูบบุหรี่เป็นครั้งคราวส่วนใหญ่ ร้อยละ 56.4 สูบบุหรี่มานานไม่เกิน 5 ปี ส่วนใหญ่มักสูบบุหรี่ที่บ้านสถานบันเทิงและโรงเรียน วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ร้อยละ 35.3 และ 23.5 ตามลำดับ บุหรี่ที่นำมาสูบส่วนใหญ่จะหาซื้อได้ด้วยตัวเองร้อยละ 82.4 โดยหาซื้อบุหรี่ได้ที่ร้านสะดวกซื้อเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือได้มาจากเพื่อน ร้อยละ 11.8 และพบว่า ร้อยละ 63.5 มักจะสูบบุหรี่กับกลุ่มเพื่อนที่สูบบุหรี่เช่นกัน ดังตารางที่ 2

Table 2 Smoking Behavior of Current Smoking of Women in Urban Region.

	Total (n = 108)	Regular Smokers (n = 74)	Occasional Smokers ^a (n = 34)
Number of sticks smoked in last 7 days			
≤ 5 sticks	35 (32.4)	7 (9.5)	28 (82.4)
6-10 sticks	59 (54.6)	54 (73.0)	5 (14.7)
11-20 sticks	11 (10.2)	10 (13.5)	1 (2.9)
> 20 sticks	3 (3.8)	3 (4.1)	0 (0.0)
Reasons for smoking			
Release tension and stress	26 (23.1)	25 (33.8)	1 (0.1)
Want to try	42 (38.9)	16 (21.6)	26 (76.5)
Group norm	17 (15.7)	12 (16.2)	5 (14.7)
Do what guys can do	12 (11.1)	12 (16.2)	0 (0.0)
Be accepted by group	11 (10.2)	9 (12.2)	2 (5.9)
Frequency of smoking with friends			
Never	13 (12.0)	7 (9.5)	6 (17.6)
Sometimes	32 (29.6)	20 (27.0)	12 (35.3)
Often	63 (58.4)	47 (63.5)	16 (47.1)
Smoked in presence of parents			
Never	100 (92.6)	69 (93.2)	31 (91.2)
Sometimes	7 (6.5)	4 (5.4)	3 (8.8)
Often	1 (0.1)	1 (1.4)	0 (0.0)

Table 2 Smoking Behavior of Current Smoking of Women in Urban Region (cont.).

	Total (n = 108)	Regular Smokers (n = 74)	Occasional Smokers^a (n = 34)
How usually get cigarettes			
Buy them	88 (81.5)	60 (81.1)	28 (82.4)
From friends	13 (12.0)	9 (12.2)	4 (11.8)
Someone buys for me	3 (2.8)	3 (4.1)	0 (0.0)
From home	1 (0.1)	1 (1.4)	0 (0.0)
Get them another way	3 (2.8)	1 (1.4)	2 (5.9)
Where usually smoke			
Coffee shop	20 (18.5)	10 (13.5)	4 (11.8)
Party/pubs/discos	30 (27.8)	22 (29.7)	8 (23.5)
At work	15 (13.9)	12 (16.2)	2 (5.9)
At college/university	14 (13.0)	13 (17.6)	8 (23.5)
At home	29 (26.9)	17 (23.0)	12 (35.3)

288 ^alight or intermittent (nondaily) smokers

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิง

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิงที่อาศัยในชุมชนเมือง เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยพิจารณาปัจจัยแต่ละด้านเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้ดังนี้คือ

ปัจจัยเสริมด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การมีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 45.9$, $p < 0.01$) โดยพบว่า ผู้หญิงที่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่จะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ถึง 15.1 เท่า นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้หญิงที่มีผู้ปกครอง บิดา และ/หรือ มารดาสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 11.2$, $p < 0.01$) โดยพบว่า ผู้หญิงที่มีผู้ปกครอง บิดา และ/หรือ มารดาสูบบุหรี่

จะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่ผู้ปกครอง บิดาและ/หรือมารดาไม่สูบบุหรี่ถึง 3.5 เท่า ด้านการโฆษณาและส่งเสริมการขาย พบว่า ผู้หญิงที่ได้เห็นโฆษณาบุหรี่ใน 30 วัน เคยได้รับการแจกบุหรี่ฟรีใน 1 ปีที่ผ่านมาและการมีสิ่งของยี่ห้อบุหรี่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 10.9$, $p < 0.01$) โดยพบว่า ผู้หญิงที่มีปัจจัยเหล่านี้จะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีลักษณะดังกล่าวประมาณ 3 เท่า ด้านการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่ พบว่า ผู้หญิงที่ได้เห็นโฆษณา ป้าย แผ่นพับ การรณรงค์ไม่สูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 6.3$, $p < 0.05$) พบว่าผู้หญิงที่ไม่มีปัจจัยเหล่านี้จะสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มที่มีปัจจัยดังกล่าวประมาณ 2 เท่า

ปัจจัยนำด้านทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ พบว่าทัศนคติและความเชื่อ

เชิงบวกเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ได้แก่ การสูบบุหรี่ทำให้เป็นผู้ใหญ่ การสูบบุหรี่เป็นสัญลักษณ์ของคนสมัยใหม่ สังคมยอมรับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิงอายุ 15-25 ปี และการสูบบุหรี่ช่วยในการควบคุมน้ำหนัก มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะทัศนคติและความเชื่อว่าการสูบบุหรี่ช่วยให้มั่นใจและควบคุมน้ำหนัก มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 58.8$, $p < 0.01$) นอกจากนี้ผู้หญิงที่เชื่อว่าการสูบบุหรี่เป็นสัญลักษณ์ของคนสมัยใหม่จะสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ($\chi^2 = 9.2$, $p < 0.01$) ปัจจัยนำด้านความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของการสูบบุหรี่ ได้แก่ บุหรี่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคมะเร็งปอด บุหรี่เป็นสาเหตุทำให้แก่ก่อนวัย และบุหรี่เป็นสาเหตุทำให้ฟันเหลือง มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 13.3$, $p < 0.01$)

ในขณะที่การรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของการติดบุหรี่ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิงพบว่า ผู้หญิงที่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของการติดบุหรี่ยะดับต่ำและสูงมีโอกาสสูบบุหรี่ไม่ต่างกัน

ปัจจัยเอื้อทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่าอาชีพและระดับการศึกษาของผู้ปกครอง บิดา และ/หรือมารดา มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 16.0$, $p < 0.01$, $\chi^2 = 14.8$, $p < 0.01$) โดยพบว่า ผู้หญิงที่มีผู้ปกครอง บิดา และ/หรือมารดา มีอาชีพที่มีรายได้น้อยและระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีปัจจัยด้านอาชีพและการศึกษาประมาณ 5 เท่า ดังตารางที่ 3

Table 3 Factors Affecting the Lifetime Smoking of Women in Urban Region.

Variables	χ^2	Odds ratio (95% CI)	p
Environmental factors			
Parental smoking	11.2	3.5 (2.3-7.5)	< 0.01
Peers smoking	45.9	15.1 (5.8-29.8)	< 0.01
Advertising and promotion	10.9	3.3 (1.6-6.7)	< 0.01
Anti-tobacco campaigns	6.3	2.3 (1.23-5.8)	< 0.05
Personal Factors			
Knowledge of detrimental health effects of smoking	13.3	7.9 (2.2-28.0)	< 0.01
Perceived risk of smoking	1.3	2.3 (0.5-9.4)	0.25
Perceived severity of addiction	0.84	1.4 (0.7-2.6)	0.36
Attitudes towards smoking	9.2	0.2 (0.1-0.6)	< 0.01
Psychosocial factors (self-esteem and weight control)	58.8	25.6 (9.7-67.4)	< 0.01
Socio-demographic Factors			
Parents' occupation	16.0	5.3 (2.2-12.5)	< 0.01
Parents' education	14.8	5.0 (2.1-11.9)	< 0.01

อภิปรายผล

พฤติกรรมและบริบทการสูบบุหรี่ของผู้หญิง

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้หญิงอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีผู้หญิงที่สูบบุหรี่ร้อยละ 27 เคยสูบบุหรี่ร้อยละ 8 และไม่เคยสูบบุหรี่เลยร้อยละ 65 ช่วงอายุที่สูบบุหรี่มากที่สุดคือ 19-24 ปี ข้อมูลที่น่าสนใจคือ ผู้หญิงที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.1 เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกในช่วงอายุ 15-18 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสถานการณ์และแนวโน้มการบริโภคยาสูบของหญิงไทย ในปี พ.ศ. 2553 พบว่าร้อยละ 47.9 ของผู้สูบบุหรี่ เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกอายุ 13-15 ปี⁹ นอกจากนี้ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชาชนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534-2552 รายงานว่าผู้หญิงและเยาวชนเริ่มสูบบุหรี่ที่อายุน้อยลงเรื่อยๆ⁴ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า อายุเริ่มสูบบุหรี่ต่ำสุด คือ 11 ปี หรือเทียบเท่ากับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของธราดล เก่งการพานิชและคณะ¹⁰ ว่า ควรให้ความสำคัญในการให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของบุหรี่ เพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ที่ต้องดำเนินการตั้งแต่ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา รวมถึงการดำเนินการโรงเรียนปลอดบุหรี่อย่างจริงจัง นอกจากนี้ครอบครัวควรมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด เพื่อปรับทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ และพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อลดปัญหาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในอนาคต

จากการสำรวจข้อมูลพฤติกรรมการสูบบุหรี่พบว่า ผู้หญิงที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.6 มีการสูบบุหรี่ 6-10 มวนต่อวัน และสูบบุหรี่มานาน 6-10 ปี เมื่อพิจารณาแยกระหว่างผู้หญิงที่สูบบุหรี่เป็นประจำ และครั้งคราว พบว่าร้อยละ 73.0 มีการสูบบุหรี่ 6-10 มวนต่อวัน และร้อยละ 82.4 มีการสูบบุหรี่

ไม่เกิน 5 มวนต่อวัน ผู้หญิงที่สูบบุหรี่เป็นครั้งคราวมีร้อยละ 31.5 ของผู้หญิงที่สูบบุหรี่ทั้งหมด ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และกลายเป็นผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำในอนาคต ช่วงอายุของผู้หญิงที่สูบบุหรี่มากที่สุดคือ 19-24 ปี ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของธราดล เก่งการพานิช และคณะ¹⁰ ที่พบว่าอัตราการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิงในระดับอุดมศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาและมัธยมปลายถึงร้อยละ 5 การศึกษานี้พบว่า ผู้หญิงที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 19-24 ปี และสูบบุหรี่มานาน 6-10 ปี จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการป้องกันและควบคุมการสูบบุหรี่ที่ควรเน้นตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งควรเน้นการปกป้องการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี เพื่อลดจำนวนผู้สูบบุหรี่หน้าใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การติดบุหรี่ในอนาคตและควรมีการรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ต่อเนื่องในระดับอุดมศึกษา รวมถึงสถานประกอบการ เนื่องจากพบว่าช่วงอายุที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 19-24 ปี และจากการศึกษานี้สนับสนุนว่า การรณรงค์ไม่สูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิง ซึ่งอาจเป็นแนวทางในการลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ได้ สำหรับเหตุผลที่ทำให้ผู้หญิงตัดสินใจสูบบุหรี่ในครั้งแรก คือ ความอยากรลอง ซึ่งอาจเป็นผลของพัฒนาการตามวัยของวัยรุ่น¹¹ แต่เป็นที่ทราบดีว่าการอยากรลองจะนำไปสู่การเสพติดในที่สุด นอกจากนี้เหตุผลที่ทำให้ผู้หญิงสูบบุหรี่ในครั้งต่อไป มา คือ ความเครียดกังวลใจ และหงุดหงิด ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของผู้หญิงไทยของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่¹²

บริบทการสูบบุหรี่ของผู้หญิง ส่วนใหญ่สูบในสถานบันเทิง (บริเวณที่สามารถสูบบุหรี่ได้) และที่บ้าน/

หอพัก มักจะสูบบุหรี่กับเพื่อน ที่น่าสนใจคือ ผู้หญิงที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหอพักตามลำพัง โดยร้อยละ 80.2 จะสูบบุหรี่ที่หอพัก ผู้หญิงที่สูบบุหรี่ร้อยละ 55.1 สามารถหาบุหรี่มาสูบได้ง่ายมาก โดยร้อยละ 81.2 หาซื้อบุหรี่ได้ที่ร้านสะดวกซื้อ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิง พบว่าวัยรุ่นหญิงสามารถเข้าถึงบุหรี่ได้ง่ายโดยส่วนใหญ่ได้บุหรืมาจากการซื้อเองและได้จากเพื่อน ปัญหาในการเข้าถึงบุหรืได้ง่ายมากในปัจจุบัน อาจทำให้เยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีหาซื้อได้จากร้านขายของชำและเพิ่มจำนวนผู้สูบบุหรี่หน้าใหม่ได้^{10, 13} หากร้านค้าไม่มีการปฏิเสธในการจำหน่ายให้กับเยาวชนจะเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เยาวชนสูบบุหรี่ง่ายขึ้น¹⁴ นอกจากนี้ควรมีมาตรการหรือกฎหมายในการเฝ้าระวังควบคุมและจัดการการขายการโฆษณาเกี่ยวกับบุหรืผ่านทางเว็บไซต์เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจุบันพบว่ามีแนวโน้มว่าเยาวชนสามารถเข้าถึงบุหรืง่ายขึ้นโดยผ่านทางเว็บไซต์ที่ขายบุหรื¹⁵

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิงนั้นแบ่งออกได้เป็น 3 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ปัจจัยเสริมด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้หญิงที่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่จะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่มีเพื่อนสนิทไม่สูบบุหรี่ถึง 15.1 เท่า จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การมีกลุ่มเพื่อนที่ชักจูงหรือทำแบบอย่างให้เห็นอยู่เสมอมีอิทธิพลสูงมากที่จะทำให้เพื่อนคนอื่นๆ ในกลุ่มหันมาสูบบุหรี่ และข้อมูลจากการสำรวจการสูบบุหรี่ในเยาวชนไทยอายุ 13-15 ปีทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2552 จำนวน 7,649 คน พบว่าร้อยละ 28.9 คิดว่าการสูบบุหรี่ทำให้มีเพื่อนมากขึ้น จากการศึกษาครั้งนี้

ยังพบว่า ผู้หญิงที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่จะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สูบบุหรี่ประมาณ 3.5 เท่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธราดล เก่งการพานิช และคณะ¹⁰ ที่พบว่า วัยรุ่นหญิงที่มีมารดาสูบบุหรี่จะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่มีมารดาไม่สูบบุหรี่ถึง 3.7 เท่า เนื่องจากการได้เห็นแบบอย่างและเลียนแบบจากมารดา นอกจากนั้นยังเป็นการปลูกฝังทัศนคติที่ทำให้เห็นว่า การสูบบุหรี่ของผู้หญิงเป็นเรื่องธรรมดา ล้วนเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้สูบบุหรี่ในอนาคต ดังนั้นการรณรงค์ให้พ่อแม่เลิกบุหรืเพื่อลูกและรณรงค์ให้บ้านปลอดบุหรืจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการป้องกันและควบคุมการสูบบุหรี่ตั้งแต่ในวัยเด็ก ปัจจัยเสริมด้านการโฆษณาและส่งเสริมการขาย พบว่า ผู้หญิงที่ได้เห็นโฆษณาบุหรืในช่วง 30 วันที่ผ่านมาและการมีของใช้ที่มียี่ห้อบุหรืติดอยู่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในผู้หญิง พบว่า ผู้หญิงที่มีปัจจัยเหล่านี้จะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีปัจจัยดังกล่าวประมาณ 3 เท่า ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเฝ้าระวังและควบคุมอย่างเข้มงวดเพื่อไม่ให้เกิดการโฆษณาในทุกรูปแบบ ทั้งนี้เพราะการโฆษณาและการส่งเสริมการขายเป็นปัจจัยเสริมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิง¹⁶ 2) ปัจจัยนำทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ พบว่าทัศนคติและความเชื่อเชิงบวกเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ได้แก่ การสูบบุหรี่ทำให้ดูเป็นผู้ใหญ่ การสูบบุหรี่เป็นสัญลักษณ์ของคนสมัยใหม่ สังคมยอมรับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิงอายุ 15-25 ปี และการสูบบุหรี่ช่วยในการควบคุมน้ำหนัก มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะทัศนคติและความเชื่อที่ว่า การสูบบุหรี่ช่วยให้มั่นใจและควบคุมน้ำหนักจะสูบบุหรี่สูงกว่าผู้ที่ไม่มีทัศนคติและความเชื่อดังกล่าวถึง 26.5 เท่า

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา ที่พบว่า บริษัท บุหรี่ใช้แนวคิดความเป็นอิสระของวัยรุ่นหญิงเป็น จุดขายในการทำตลาดเชื่อมโยงการสูบบุหรี่เข้ากับ ความทันสมัย ความเจ๋งในชีวิต การแสดงถึงความ มีฐานะ ทศนคติว่าการสูบบุหรี่ทำให้ดูดี มีเสน่ห์ ดึงดูด ความสนใจ¹⁷ จากการศึกษาพบว่า ผู้หญิงที่สูบบุหรี่ คิดว่าการสูบบุหรี่ทำให้ดูดี มีเสน่ห์ ดึงดูดความสนใจ ร้อยละ 20.0 ในขณะที่ผู้หญิงที่ไม่สูบบุหรี่มีเพียง ร้อยละ 5.3 เท่านั้นที่คิดเช่นนั้นซึ่งมากกว่าผู้หญิงที่ไม่สูบบุหรี่ถึง 5 เท่า แนวทางการดำเนินงานที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการป้องกันด้วยการสร้างทัศนคติ และทักษะชีวิตในกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่มากกว่าในกลุ่มที่ สูบบุหรี่ ดังนั้นการหันมาให้ความสำคัญกับการปรับ เปลี่ยนทัศนคติในกลุ่มที่สูบบุหรี่เพื่อลดจำนวนผู้สูบบุหรี่จึงเป็นสิ่งสำคัญ ปัจจัยนำด้านความรู้เกี่ยวกับ อันตรายของการสูบบุหรี่ ได้แก่ บุหรี่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคมะเร็งปอดบุหรี่ เป็นสาเหตุทำให้แก่ก่อนวัย และเป็นสาเหตุทำให้ฟันเหลือง¹⁸ มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของผู้หญิง ในขณะที่การรับรู้โอกาสเสี่ยง และความรุนแรงของการติดบุหรี่ไม่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิง พบว่า ผู้หญิงที่มีการรับรู้โอกาสและความรุนแรงของการติดบุหรี่ยุติ ระดับต่ำและสูงมีโอกาสสูบบุหรี่ไม่ต่างกัน 3) ปัจจัย เอื้อทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า อาชีพและ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง บิดา และหรือมารดา มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในผู้หญิง พบว่า ผู้หญิงที่มีผู้ปกครอง บิดาและ/หรือมารดาอาชีพที่มีรายได้ น้อยและระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจะสูบบุหรี่ สูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีปัจจัยดังกล่าวประมาณ 5 เท่า เป็นการสะท้อนถึงความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน ที่ผู้ปกครอง บิดาและ/หรือมารดาต้องทำงานเพื่อหา

รายได้เข้าในครอบครัว ทำให้มีเวลาอยู่กับลูกน้อยลง ลูกต้องอยู่บ้านตามลำพังขาดทักษะของชีวิต และการ แก้ปัญหาอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้

คณะผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวทางในการเฝ้าระวัง การสูบบุหรี่ในผู้หญิงไทยของมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อ การไม่สูบบุหรี่ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสังคมไทย ระดับสถาบันการศึกษา และระดับครอบครัว ในระดับ สังคมไทย มีแนวทางในการลดโอกาสการเข้าถึงบุหรี่ยุติ โดยการบังคับใช้กฎหมายห้ามขายบุหรี่ยุติ แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะ ร้านขายของชำร้านสะดวกซื้อมีการดำเนินการกับ ผลิตภัณฑ์ยาสูบที่ผิดกฎหมาย เช่น บุหรี่ซุส บารากู เป็นต้น มีมาตรการเข้มงวดต่อการโฆษณาบุหรี่ยุติ และการโฆษณาสร้างภาพผ่านการให้ทุนการศึกษาหรือ สนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนสร้างความเข้าใจในกลุ่ม วัยรุ่นหญิงให้รู้เท่าทันกลยุทธ์บริษัทบุหรี่ยุติ สร้างความ ตระหนักแก่สาธารณะถึงอันตรายของควันบุหรี่ยุติมีสอง ลดโอกาสการสัมผัสควันบุหรี่ยุติมีสองในที่สาธารณะ โดยเฉพาะในปั๊บบาร์ เพราะเป็นที่ที่วัยรุ่นเริ่มการสูบบุหรี่ และในบ้านโดยการทำให้ปลอดบุหรี่ ในระดับ สถาบันการศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ เกี่ยวกับบุหรี่ยุติ โดยบรรจุเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน ในโรงเรียน และระดับอุดมศึกษาโดยเน้นใน 3 ประเด็น ประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อ ต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ แนวทางการพัฒนาทักษะ ชีวิตและการป้องกันการริเริ่มทดลองสูบบุหรี่ในระดับ ครอบครัว ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของการ ไม่สูบบุหรี่ และกำหนดไม่ให้มีการสูบบุหรี่ในบ้าน ซึ่งเป็นการควบคุม ป้องกัน และสามารถนำไปใช้เป็น แนวทางในการเฝ้าระวังการสูบบุหรี่ในผู้หญิงไทยต่อไป

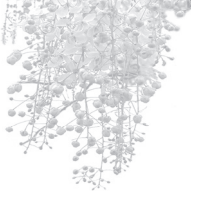

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล ที่สนับสนุนการดำเนินการวิจัยแก่ผู้วิจัย รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบโครงร่างการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและรายงานการวิจัย ซึ่งมีส่วนช่วยให้การวิจัยครั้งนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้คงจะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้ หากขาดกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลอันมีคุณค่าต่อการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Tobacco free initiatives. เข้าถึงได้ที่ www.who.int/tobacco/en/atlas30.pdf. เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2556
2. ศรีธัญญา เบญจกุล มณฑา เก่งการพานิช ลักษณะ เดิมศิริกุลชัย ญัฐพล เทศขยัน และสาโรจน์ นาคจุ. สถานการณ์การบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ.2534-2550. ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: เจริญดีมีนคังการพิมพ์, 2551: 107-19.
3. ศรีธัญญา เบญจกุล มณฑา เก่งการพานิช และลักษณะ เดิมศิริกุลชัย. สถานการณ์การบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ. 2534-2549. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ, 2550.
4. ศรีธัญญา เบญจกุล มณฑา เก่งการพานิช ลักษณะ เดิมศิริกุลชัยกุล และญัฐพล เทศขยัน. สถานการณ์และแนวโน้มการบริโภคยาสูบปี พ.ศ.2534-2552. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ, 2552.
5. Bureau of Tobacco Control, Department of Disease Control, Ministry of Public Health, National Statistical Office (NSO) and Faculty of Public Health, Mahidol University. Global Adult Tobacco Survey (GATS): Thailand Country Report. Bangkok, Thailand, 2009.
6. สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. สสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของผู้หญิงไทย:กรณีศึกษาประชาชนอายุ 15-30 ปี และกลุ่มผู้หญิงที่สูบบุหรี่ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ, 2548.
7. Yamane T. Statistics, An Introductory Analysis. 2nd ed. New York: Harper and Row, 1967.
8. กฤตสิน พงศ์พิศ แสงตะวัน จันทร์คัมคำรัตน์ ไกรวิเศษ และอนันต์ ไชยกุลวัฒนา. การสำรวจความรู้ทั่วไป พฤติกรรม และทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. วารสารเภสัชศาสตร์อีสาน 2554; 7: 40-50.
9. ศรีธัญญา เบญจกุล และลักษณะ เดิมศิริกุลชัย. สถานการณ์และแนวโน้มการบริโภคยาสูบของหญิงไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2553.
10. ธีรชาติ เก่งการพานิช มณฑา เก่งการพานิช และลักษณะ เดิมศิริกุลชัย. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิง. วารสารสุขศึกษา 2551; 31: 27-40.

11. กนกพร สุขรื่องช้าง. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของนักเรียนหญิงระดับปริญญาตรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่; 2542.
12. ธารดล เก่งการพานิช และมณฑา เก่งการพานิช. การทบทวนการวิจัยในประเด็นผู้หญิงกับ บุหรี่. กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนา ไม่สูบบุหรี่; 2553.
13. บุปผา ศิริวิเศษ และคณะ. ผลกระทบจากนโยบาย ควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทย การสำรวจกลุ่มวัยรุ่นระดับประเทศ รอบที่ 1 (พ.ศ. 2548). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; 2549.
14. Aghi M, Asma S, ChingCheeYeong, Vaithinathan R. Initiation and maintenance of tobacco use. In, eds.JSamet, Soon Young Yoon, Women and the tobacco Epidemic: Challenges for the 21st Century, 2001. World Health Organization, Geneva, 2001:49-68.
15. นรา เทียมคลี ปิยะรัตน์ นิมพิทักษ์พงศ์ และ ชูรุณี พิษณุกุลมงคล. การสำรวจการขาย บุหรี่ออนไลน์ในประเทศไทย. วารสาร สาธารณสุขศาสตร์ 2555; 42: 32-43.
16. The Royal College of Physicians. Smoking and the Young. Royal College of Physicians of London, 1992.
17. ยุวลักษณ์ ชันอาสา. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนหญิง ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ เขตกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษา และพฤติกรรมศาสตร์]. นครปฐม: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล; 2541.
18. วิรากร โอภาสวงศ์. ผู้หญิงกับบุหรี่และความงาม. กรุงเทพฯ:มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนา ไม่สูบบุหรี่; 2553.

Factors Influencing Smoking Behavior among Women in Urban Areas

Suwannee Jarungjitaree* Watthanaree Ammawat* Jatuporn Wichitsranoï**

Abstract

This cross-sectional survey aimed to identify factors influencing smoking behavior among women aged 15 years and over. Questionnaires were completed by 400 women selected from various geographic areas in Bangkok and adjacent provinces, Thailand. Content validity and language accuracy of the instruments were approved by three experts. Factors that influence smoking behavior were examined using Chi-square and Odds Ratio (OR) statistical analysis. Prevalence of current, former and never smokers was 27%, 8% and 65% respectively. The highest rate of smoking was in women aged 19-24 years (42.6%). The youngest age of smoking initiation was 11 years. Among the environmental factors, having close friends (OR = 15) and parents (OR = 3.5) who smoke cigarettes was significantly associated with smoking behavior. Moreover, seeing advertising and

marketing promotion by cigarette companies increased the risk of smoking 3 fold. Having a positive opinion of smoking increased the risk of smoking 26 fold. Moreover, lower education level and income of parents increased the risk of smoking 5 fold. Interestingly, perceived smoking harm was not different between women smokers and non-smokers. Identifying the factors associated with smoking behavior may help in the design of interventions to decrease the prevalence of smoking by women. The results point to the need for law enforcers to monitor and strictly enforce tobacco control laws, especially in youth. In addition, educational and family institutions should actively discourage and smoking denormalize by girl and women.

Keywords: influencing factors, smoking behavior, women, urban areas